

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOIHIN 3/2000

Lausuntopyyntö

ELÄKELAITOKSEN LAUSUNTOPYYNTÖ VALITUKSEN VIREILLÄ OLLESSA

Eläkepäätöksen antanut eläkelaitos pyysi ETK:lta lausuntoa työeläkelakien soveltamisesta työntekijään.

ETK: Koska työntekijä oli valittanut eläkepäätöksestä ja valitus oli vireillä eläkelaitoksessa, ETK ei ryhtynyt tässä vaiheessa selvittämään asiaa tarkemmin. Jos eläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä siten, että se hyväksyy kaikilta osin valituksessa esitetyt vaatimukset, on eläkelaitoksen TEL:n 21 a §:n 3 momentin mukaisessa määräajassa siirrettävä valitus ELK:lle käsiteltäväksi. Sen jälkeen, kun valitus on siirretty ELK:iin, voi ELK pyytää ETK:lta työeläkelakien soveltamisesta lausunnon, mikäli ELK katsoo sen tarpeelliseksi.

ETK:n lausunto 16.11.2000, ETK sov12183 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

Isännöitsijöiden kokouspalkkiot

ASUNTO-OSAKEYHTIÖIDEN MAKSAMAT KOKOUSHALVAKKIOT ISÄNNÖITSIJÄTOIMISTOJEN PALVELUKSESSA OLEVILLE ISÄNNÖITSIJÖILLE

Isännöitsijätoimiston palveluksessa olevalle isännöitsijälle voidaan maksaa kokouspalkkioita asunto-osakeyhtiön kokouksiin osallistumisesta kahdella tavalla. Yleensä palkkiot maksaa isännöitsijätoimisto, mutta myös asunto-osakeyhtiö voi maksaa palkkiot suoraan isännöitsijälle. Isännöitsijätoimiston palveluksessa oleva isännöitsijä on työsuhhteessa isännöitsijätoimistoon ja kokouspalkkioiden maksamisesta sovitaan työsopimuksessa joko siten, että ne maksaa työnantaja (isännöitsijätoimisto) tai asunto-osakeyhtiö. Kokouksiin osallistuminen kuuluu olennaisena osana asunto-osakeyhtiön juoksevaan hallintoon, joka kuuluu lain mukaan isännöitsijän tehtäviin, mikäli yhtiöön on nimetty isännöitsijä. Asunto-osakeyhtiön isännöintitehtävien antamisesta isännöitsijätoimiston hoidettavaksi sovitaan niiden välisessä isännöintisopimuksessa.

ETK: Työeläkelakeja sovellettaessa ei ole merkitystä, maksaako kokouspalkkiot asunto-osakeyhtiö vai isännöitsijätoimisto. Kokouspalkkiot on otettava huomioon isännöitsijän ja isännöitsijätoimiston välisen työsuhteen eläkkeen

14.12.2000

perusteena olevina ansioina riippumatta niiden maksajatahosta. Sovellettava laki voi tällöin olla joko TEL tai TaEL; yleensä kuitenkin TEL.

Kokouspalkkiot ovat vastiketta isännöitsijän työsuhteen perusteella tekemästä työstä. Isännöitsijätoimistolla isännöitsijän työnantajana on sen vuoksi velvollisuus huolehtia myös kokouspalkkioiden eläkevakuuttamisesta joko TEL:n tai TaEL:n mukaisesti. Työnantajalle kuuluvia lakisääteisiä velvollisuuksia ei voida siirtää kolmannelle osapuolelle siten, että työnantaja vapautuisi vastuustaan. Jos isännöitsijälle työsuhteensa perusteella kuuluvien kokouspalkkioiden maksaminen on järjestetty niin, että palkkion maksaa isännöitsijätoimiston asemesta asunto-osakeyhtiö, joka ei ole isännöitsijän työnantaja, on yhtiötä pidettävä isännöitsijätoimistolle kuuluvan palkanmaksuvelvollisuuden sijais suorittajana. Yksinomaan kokouspalkkioiden maksamisen ei voida katsoa perustavan työsuhdetta isännöitsijän ja asunto-osakeyhtiön välille. ETK:n lausunto 8.12.2000, ETK sov12184 (tiedustelut Pekka Pietinen).

* * *

Eläkepalkkaan luettavat ansiot

KERTAKORVAUS, JOKA MAKSETTIIN TYÖSUHTEEN PÄÄTTYMISEN VUOKSI SAAMATTA JÄÄNEESTÄ OSAKKEIDEN ARVONNOUSUSTA, EI OLLUT TEL-PALKKAA

Ruotsalainen yhtiö A Ab ja X olivat 22.6.2000 sopineet, että A Ab maksaa X:lle yhteensä 3.380.000 markkaa korvauksena siitä, että X siirtyessään vuonna 1997 A Ab:n palvelukseen menetti edun, johon hänellä olisi ollut oikeus työsuhteeseen perustuvan osakeannin perusteella, jos hän olisi jäänyt entiseen työsuhteeseensa toisen yhtiön (B:n) palvelukseen. A Ab:n ja X:n välillä oli 6.10.1997 tehty työsopimus. X:n ja B:n välillä oli ollut voimassa sopimus, jonka mukaan B oli velvollinen lunastamaan X:ltä tietyt osakkeet viiden vuoden kulluttua niiden merkitsemisestä lukien osakkeiden käypään hintaan. X oli kuitenkin irtisanoutunut B:n palveluksesta ennen viiden vuoden määräajan täyttymistä, minkä vuoksi hän oli menettänyt tuon edun (osakkeiden arvonnousun).

ETK: A Ab:n ja X:n välisessä sopimuksessa tarkoitettua 3.380.000 markan kertakorvausta ei ole otettava huomioon TEL:n mukaista eläkepalkkaa määrättäessä.

Kaikkia sellaisia tuloja, joista veron ennakonpidätystä koskevien säännösten mukaan on tehtävä ennakonpidätys, ei pidetä TEL:n mukaisena työansiona. A Ab:n X:lle maksama korvaus ei ole vastiketta X:n työsuhteeseen perustuvasta työsuorituksesta vaan pikemminkin vahingonkorvausta menetetyistä toiseen työsuhteeseen perustuvasta edusta. X:n ja B:n välisestä työsuhteesta aiheutuvat suoritukset tai saatavat eivät voi tulla huomioon otetuksi X:n ja A Ab:n välisen työsuhteen eläkepalkkaa määrättäessä.

ETK:n lausunto 10.11.2000, ETK sov12180 (tiedustelut Pekka Pietinen).

* * *

14.12.2000

**OSAKEPALKKIOT KATSOTTIIN TULOSPALKKION LUONTEISIKSI; LUE-
TAAN TEL-PALKKAAN**

Oyj palkitsee osakkeilla konsernin osakepalkkiojärjestelmään kuuluvia avainhenkilöitä. Järjestelmän kannustejakson alussa avainhenkilöille allokoidaan henkilökohtaisesti enimmäispalkkio, joka on 50 prosenttia hänen vuosipalkastaan muutettuna vastaavaan määrään Oyj:n osakkeita.

Osakepalkkion jakaminen on kannustejakson päätyttyä ehdollista. Jakaminen edellyttää, että Oyj:n sijoitetun pääoman tuotto prosentti on vähintään tietyn vertailuryhmän tuotto prosenttin suuruinen. Mikäli Oyj:n pääoman tuotto prosentti on parempi, osakepalkkion määrä suurenee. Lisäksi pääsääntöisesti edellytetään, että avainhenkilö on jakohetkellä edelleen Oyj:n työ- tai toimituksessa.

Jos osakepalkkion jakamisen edellytykset täyttyvät, niin osakepalkkio jaetaan osaksi Oyj:n osakkeina ja osaksi rahana. Rahasuoritus on tarkoitettu osakepalkkiosta aiheutuvan veron maksuun ja se tilitetään suoraan ennakonpidätyksenä verottajalle. Avainhenkilö saa osakkeisiinsa osakasoikeudet siirtohetkellä, mutta hän ei saa luovuttaa osakkeita ilman Oyj:n myöntämää lupaa ennen kuin kaksi vuotta on kulunut kannustejakson päättymisestä. Luovutusrajoitus kirjataan hänen arvo-osuustililleen.

Ongelmana on se, voidaanko konsernin antamaa osakepalkkiota pitää vastikkeena tehdystä työstä vai onko kyseessä osakeoptiojärjestelmään rinnastettava palkitsemisjärjestelmä.

Verotuksellisesti osakepalkkiojärjestelmää ja osakeoptiojärjestelmää kohdellaan pääosin samoin. Tuloverolain (584/1997) 66 §:n mukaan optioetu katsotaan veronalaiseksi ansiotuloksi. Myös Oyj:n osakepalkkiojärjestelmässä avainhenkilön katsotaan saaneen veronalaista ansiotuloa, kun palkkio suoritetaan hänen arvo-osuustililleen. Työnantajasisivukulut maksetaan samalla tavoin määritettävästä palkkion arvosta palkkion jakamishetken perusteella. Osakepalkkion arvo kuitenkin määräytyy sellaisenaan osakkeiden siirtöpäivän kurssin mukaan, sillä palkkion saaja ei ole suorittanut maksua osakkeista, jonka hän voisi vähentää tuloverolain 66 §:n nojalla.

Oyj:n suorittamasta osakepalkkiosta suoritetaan osa osakkeina ja osa rahana. Osakepalkkiojärjestelmä ei ole tältä osin rinnastettavissa osakeoptiojärjestelmään, sillä osakeoptiojärjestelmässä option saaja voi saada vain työnantajayrityksen osakkeita.

Oyj:n osakepalkkion kuulumista TEL-eläkepalkkaan puoltaa myös se, että avainhenkilön osakepalkkion saaminen perustuu Oyj:n tulokseen suhteessa vertailuryhmän tulokseen, jolloin kyseessä on tulospalkkion luonteinen eläkepalkan erä. Tulospalkkiolle on ominaista, että etukäteen on sovittu kannustejärjestelmästä, jonka mukaan palkkiota maksetaan. Tällöin on ensin asetettu tavoite, johon tulospalkkio perustuu ja se minkä palkkion työntekijä saa, riippuu asetetun tavoitteen saavuttamisesta.

Lähtökohtaisesti työnantajan työntekijälleen maksamat erät luetaan eläkkeen perusteena olevaan palkkaan. Sillä ei ole merkitystä antaako työnantaja vastik-

14.12.2000

keen rahana tai esimerkiksi työnantajayrityksen tai samaan konserniin kuuluvan muun yrityksen osakkeina. Työnantajan työntekijöilleen antamat osakkeet luetaan siis eläkkeen perusteena oleviin ansioihin saman määräisenä kuin ne luetaan verotettaviin ansioihin.

Oyj:n osakepalkkio voidaan katsoa vastikkeeksi työsopimuksen perusteella suoritetusta työstä, jolloin se on TEL 7 e §:n mukainen eläkepalkkaan luettava ansio.

ETK:n lausunto 16.5.2000, ETK sov12157 (tiedustelut Sari Kyngäs).

* * *

Tekijänoikeuskorvaus/osa-aikaeläke

TEKIJÄNOIKEUSKORVAUKSEN VAIKUTUS OSA-AIKAELÄKKEESEEN

X on ollut osa-aikaeläkkeellä 1.9.1998 alkaen. Eläkkeellä ollessa hän on tehnyt kustannussopimuksen erään kirjan kustantamisesta. Sopimuksen mukaan X saa tekijänpalkkion. Tuloverolain (1535/1992) mukaan omaan työhön perustuva tekijänoikeuskorvaus on ansiotuloa. X oli valmistellut kirjaansa hyvin pitkälle ennen osa-aikaeläkkeen alkamista. Hän viimeisteli kirjan painokuntoon eläkkeellä ollessaan. Suurimman osan kirjaan kohdistuvasta työstä X teki ennen osa-aikaeläkkeelle jäämistään.

ETK: Tekijänoikeuskorvaus ei vaikuta osa-aikaeläkkeen maksamiseen.

Yksi osa-aikaeläkkeen edellytys on, että osa-aikatyöstä saatu ansiotulo ("jäljelle jäävät ansiot") on 35-70 prosenttia aikaisemman kokoaikaisen ansiotyön vakiintuneesta ansiotulosta. Jäljelle jäävillä ansioilla tarkoitetaan kaikkia niitä eläkelakien piiriin kuuluvia työansioita, joita osa-aikaeläkkeen saajalla on eläkkeensä rinnalla.

Tekijänoikeuskorvaus ei ole työstä saatua palkkaa, joten se ei kuulu TEL:n tai TaEL:n piiriin. X:n kirjan valmistamiseen käyttämä työpanos on myös osa-aikaeläkkeen alkamisen jälkeen ollut niin vähäinen, ettei X:n työskentelyn voida katsoa kuuluneen myöskään YEL:n piiriin. Työskentelystä saatu ansiotulo ei siten vaikuta osa-aikaeläkkeen edellytyksiin. Eläkettä ei myöskään lasketa uudelleen, koska osa-aikaeläkkeen määrässä otetaan huomioon vain työeläkelakien piiriin kuuluvat eläkkeellä ollessa saadut ansiotulot.

Mikäli X:n työpanos myöhemmin kasvaa siten, että työskentely täyttäisi YEL:n piiriin kuulumisen edellytykset, olisi siitä saatava ansiotulo (=YEL-työtulo) otettava huomioon osa-aikaeläkkeen edellytyksiä taikka uudelleen laskemista harkittaessa.

ETK:n lausunto 31.8.2000, ETK sov12171 (tiedustelut Pekka Pietinen).

* * *

14.12.2000

Yrityssaneeraus ja YEL-maksut**YEL-MAKSUJEN PERINTÄ KOMMANDIITTIYHTIÖN YRITYSSANEERAUKSESSA**

Kommandiittiyhtiö Ky:n saneerausohjelma on vahvistettu käräjäoikeudessa ja se on lainvoimainen. Yrityssaneerauksessa on eläkelaitokselle otettu saneerausohjelman ns. maksuohjelmaosassa huomioon määrä, joka muodostuu kahdesta eri summasta. Eläkelaitoksen puolesta on valvottu saneerauksessa yhtiön maksamattomia vakuutusmaksuja. Lisäksi on ilmoitettu vastuunalaisella yhtiömiehellä X:llä olevan henkilökohtaisia YEL:n mukaisia maksuja.

X:n henkilökohtaiset YEL-vakuutusmaksut, jotka kohdistuvat yrityssaneerausohjelman kattamaan aikaan, on käräjäoikeuden lainvoimaisella tuomiolla sisällytetty Ky:n saneerausohjelmaan kuuluviksi. Tällöin ei eläkelaitoksella voi olla oikeutta periä näitä vakuutusmaksuja ulosoton kautta tai muullakaan tavalla, josta ei ole säädetty yrityksen saneerauksesta annetussa laissa. Ky:tä koskevaa vahvistettua saneerausmenettelyä ei ole riitautettu yrityksen saneerauksesta annetun lain (YSL) 57 §:n 3 momentin mukaisesti.

YSL:n 4 §:n 1 momentin nojalla Ky:n vastuunalaisena yhtiömiehenä X samastetaan velallisena olevaan Ky:hyn. X:n YEL-maksuvelvollisuuden voidaan katsoa olevan sellainen velvollisuus, joka liittyy yrityssaneerausmenettelyn kohteena olevaan toimintaan.

YEL:n 9 §:n 4 momentin nojalla Ky vastaa yhteisvastuullisena velallisena vastuunalaisen yhtiömiehensä X:n kanssa tämän YEL-vakuutusmaksuista. Tällöin X:n YEL-vakuutusmaksut voidaan ottaa huomioon myös Ky:n saneerausvelkana yrityssaneerausmenettelyssä.

YSL:n 1 §:n 2 momentissa on korostettu lain ensisijaisuutta suhteessa muihin lakeihin. Velkasuhteeseen tavallisesti sovellettavat säännöt, perustuivatpa ne sopimukseen tai lainsäädäntöön, väistyvät siltä osin kuin yrityssaneerauslaissa on poikkeavia säännöksiä.

YEL:n 7 §:n 4 momentin ja YEL:n 12 §:n 6 momentin sekä Eläketurvakeskuksen yleiskirjeen A 41/97 perusteella Ky:n yrityssaneerauksen puitteissa järjestellyt X:n YEL-vakuutusmaksut katsotaan maksetuiksi vakuutusmaksuiksi. Tällöin ne eivät pienennä hänen eläkkeensä perusteena olevaa työtuloa ja heikennä siten hänen eläketurvaansa.

ETK:n lausunto 12.6.2000, ETK sov12158 (tiedustelut Sari Kyngäs).

* * *

Verotus/LEL:n soveltaminen**MAANSIIRTOKONEENKULJETTAJAAN SOVELLETTIIN LEL:Ä, VAIKKA VEROTUS OLI ALUN PERIN TOIMITETTU AMMATINHARJOITAJANA**

X on ajalla 7.6.1993-14.5.1997 toiminut suullisen sopimuksen perusteella rakennusalalla toimivan Ky:n omistaman maansiirtokoneen (dumpperin) kuljet-

14.12.2000

tajana. Korvaus on maksettu X:n kirjoittamien tilisiirtolomakkeiden mukaan. Lomakkeissa oli erikseen arvonlisäveron osuus, mutta X:ää ei ollut merkitty ennakkoperintärekisteriin eikä arvonlisäverovelvolliseksi muusta kuin alkutuo-
tannosta. Ajalla 7.6.1993-20.2.1994 on maksettu päivärahaa, mutta ei enää sen jälkeen. X on vuosina 1994-97 ilmoittanut työskentelystä saamansa tulot ammatinharjoittajan veroilmoituslomakkeella ja vuonna 1993 maatalouden veroilmoituksella. Verotus on toimitettu ilmoitusten mukaisesti. Syyskuussa 2000 tehdyillä jälkiverotuspäätöksillä elinkeinotoiminnan ansiotulo on kuitenkin vuosilta 1996 ja 1997 oikaistu verotettavaksi palkkatulona. Työsuojelutarkastuksesta laaditun pöytäkirjan mukaan X:n työskentelyn on todettu tapahtuneen työsuhteessa.

ETK: LEL koko ajalta (7.6.1993-14.5.1997).

X on tehnyt työtä sopimuksen perusteella Ky:n lukuun vastiketta vastaan. Ky on omistanut työhön käytetyn koneen. Yhtiön edustajalla on työkohteissa ollut oikeus antaa ohjeita ja määräyksiä työn suorittamisesta. Vastike on maksettu työskentelyyn käytettyjen työpäivien mukaan.

Veroilmoituksissa annettuja tietoja ei voida pitää riittävänä osoituksena, etteikö kysymyksessä olisi LEL:n piiriin kuuluva työsuhde, koska tosiasiallisissa työskentelyolosuhteissa ovat täyttyneet työsuhteen tunnusmerkit. LEL:n piiriin kuuluva palkka määräytyy samojen perusteiden mukaan, joita sovelletaan veron ennakkoa pidätettäessä. LEL:n mukaista eläkettä määrättäessä on sen vuoksi otettava huomioon Ky:n X:lle vuosina 1993-97 maksamat suoritukset, vaikka niistä ei ole ajallaan toimitettu veron ennakonpidätystä. Se seikka, että suorituksen maksaja on ennakonpidätystä toimittaessaan menetellyt virheellisesti taikka laiminlyönyt ennakonpidätyksen kokonaan, ei tarkoita sitä, että palkka jäisi LEL:n soveltamisalan ulkopuolelle.

ETK:n päätös 3.11.2000, ETK sov1740 (tiedustelut Pekka Pietinen).

Osuuskalastajat

NS. OSUUSKALASTAJIIN SOVELLETTIIN MYEL:A

Avoimen yhtiön omistamalla kalastusaluksella työskentelee ajoittain ja epä-säännöllisesti kaksi henkilöä, joista toinen toimii yhtiömiesten sijaisena aluksen kapteenina ja toinen aluksen vakituisten työntekijöiden sijaisena eri tehtävissä tarvittaessa. Molemmat päättävät itse osallistumisestaan kulloiseenkin kalastusmatkaan. Mitään selkeätä etukäteisaikataulua ei ole tehty. Heillä on oikeus asettaa tilalleen saman ammattitaidon ja pätevyyden omaava sijainen. Korvauksena työskentelystään he saavat ainoastaan tietyn osuuden kalastusmatkan aikana saadusta saaliista. Muuta korvausta tai lomakorvausta ei makseta. Mikäli saalista ei tule, ei myöskään korvausta makseta. He osallistuvat kalastusvälineiden korjauksiin ja kunnossapitoon laskennallisesti siten, että heille muutoin sovitusta saaliin prosenttiosuudesta vähennetään kaksi prosenttiyksikköä. Molemmat henkilöt harjoittavat yhtiön aluksella toimimisen lisäksi kalastusta myös itsenäisesti omaan lukuunsa, minkä perusteella he ovat

14.12.2000

vakuutettuina MYEL:n mukaisesti. Heitä verotetaan kalastuksesta itsenäisinä elinkeinonharjoittajina.

ETK: MYEL

Kysymyksessä olevien henkilöiden ei voida katsoa työskentelevän työsuhteessa aluksen omistavaan yhtiöön. Kalastaja, joka olematta työsuhteessa harjoittaa ammattimaisesti kalastusta, vakuutetaan MYEL:n mukaisesti. Nyt kysymyksessä olevien kalastajien työskentelyn ehdot ja olosuhteet eivät esitetyn selvityksen perusteella työoikeudellisesti olennaisesti eroa vakuutusoi-
keuden päätöksessä 6.3.1997/10284/94 tarkoitettujen kalastajien työehdoista. Mainitussa päätöksessään vakuutusosoikeus katsoi kalastajien työskentelyn kuuluvan MYEL:n piiriin.

ETK:n lausunto 31.8.2000, ETK sov12172 (tiedustelut Pekka Pietinen).

* * *

Valitus vireillä

ELK:ssä on valitus vireillä lakiosaston tiedotteessa 15/2000 (katsaus soveltamisasioihin 2/2000) olleesta tapauksesta, jonka otsikko oli "Muodollinen yhtiörakenne sivuutettiin eläketurvan järjestämisvelvollisuudesta ja työsuhteen yhdenjaksoisuudesta päätettäessä", ETK sov1729 ja sov1730.

* * *